

АНОТАЦІЯ

Жук А. В. Відновлення становища, яке існувало до порушення, як спосіб захисту цивільних прав. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Київ, 2021.

Кваліфікаційна наукова праця є комплексним науковим дослідженням відновлення становища, яке існувало до порушення, як дієвого способу захисту цивільних прав, умов його застосування, а також критеріїв відмежування від інших суміжних способів захисту. Кваліфікаційна наукова праця складається з трьох розділів, розділених на дев'ять підрозділів, у яких розгляд питань розпочинається зі з'ясування історичних етапів становлення та розвитку цивільного законодавства щодо правового закріплення відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту цивільних прав та завершується встановленням особливостей його застосування в окремих сферах цивільних відносин.

У першому розділі *«Загальна характеристика відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту цивільних прав»* з'ясовано історичні аспекти становлення та розвитку цього способу захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів у вітчизняному законодавстві. Зроблено висновок, що розуміння сутності відновлення становища, яке існувало до порушення, від його першої появи у положеннях римського приватного права до закріплення цього способу захисту у нормах чинного законодавства зазнало суттєвої трансформації, що було зумовлене необхідністю адаптації інститутів римського права до специфіки суспільно-економічних відносин кожного історичного періоду. Встановлено, що в ході історичного розвитку цивільного законодавства, з огляду на необхідність

адаптації правових явищ та інститутів до нових умов розвитку суспільства реституцію та відновлення становища, яке існувало до порушення, які при цьому не втратили свого основного призначення – захисту цивільних прав. Як інститут класичного римського права відновлення становища, яке існувало до порушення, було запозичене практично усіма кодифікованими актами цивільного законодавства, що діяло на історичних українських землях, зокрема, «Руською Правдою», Литовськими статутами, «Правами, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., Цивільним кодексом Східної Галичини 1797 р., «Збірником малоросійських прав» 1807 р., ЦК УСРР 1922 р. і ЦК УРСР 1963 р.

Запропоновано авторські визначення понять способу захисту цивільних прав (як сукупності встановлених законом, договором чи судом допустимих дій (прийомів), які визначають особливий порядок (модель) реалізації заходів державно-примусового характеру, що спрямовані на відновлення порушених, визнання оспорюваних цивільних прав та інтересів, припинення їх порушення, а також на запобігання такому порушенню), засобу захисту цивільних прав (як правового інструменту, що застосовується з метою фактичного виконання моделі правового впливу, закріпленої у змісті того чи іншого способу захисту цивільних прав), відновлення становища, яке існувало до порушення (як сукупності дій, які вчиняються заінтересованою особою або компетентними органами, визначають особливий порядок реалізації заходів державно-примусового характеру та спрямовані на відновлення тих фактичного та юридичного станів цивільних правовідносин, що існували до порушення належного особі суб'єктивного права).

Обґрунтовано можливість кваліфікації відновлення становища, яке існувало до порушення, і як загального, і як спеціального способу захисту. Загальний характер відновлення становища, що існувало до порушення, проявляється у його потенційній здатності бути способом захисту будь-якого порушеного цивільного права. Спеціальний характер вказує на те, що саме

відновлення становища, яке існувало до порушення, є належним та ефективним способом захисту конкретного порушеного цивільного права з урахуванням специфіки змісту цього права, сфери, у якій воно існує, та здатності цього способу повноцінно його захистити. Зроблено висновок про належність відновлення становища, яке існувало до порушення, до групи відновлювальних способів захисту цивільних прав з огляду на його спрямованість не лише на припинення порушення суб'єктивного цивільного права і на відновлення права, а й на усунення негативних наслідків такого порушення шляхом відновлення тих фактичного і юридичного станів правовідносин, які існували до порушення права.

Визначено функціональний зв'язок між категоріями відновлення права та відновлення становища, який полягає у тому, що відновлення становища, яке існувало до порушення, є інструментом повернення особі можливості здійснювати своє суб'єктивне право. Тому відновлення права та відновлення становища, яке існувало до порушення, слід сприймати як мету та засіб її досягнення. Зауважено, що відновлення становища, яке існувало до порушення, є інструментом для відновлення права як досягнення загальної мети захисту цивільних прав, та способом захисту як сукупністю дій уповноваженої особи, що визначають особливий порядок реалізації заходів державно-примусового характеру із захисту цивільних прав та інтересів. Обґрунтовано самостійне місце відновлення становища, що існувало до порушення, в системі способів захисту цивільних прав.

У другому розділі *«Порівняльно-правова характеристика відновлення становища, яке існувало до порушення, та інших способів захисту цивільних прав»* здійснено відмежування відновлення становища, яке існувало до порушення, від таких способів захисту прав, як реституція, припинення дії, яка порушує право, примусове виконання обов'язку в натурі, витребування майна з чужого незаконного володіння. Основними критеріями розмежування

відновлення становища, яке існувало до порушення, від інших способів захисту цивільних прав є: 1) сфера застосування; 2) підстави застосування; 3) межі застосування способів захисту; 4) суб'єкти звернення; 5) форми захисту; б) функції захисту; 7) правові наслідки застосування.

Доведено відмінність відновлення становища, що існувало до порушення, та реституції за критерієм правових наслідків застосування, яка полягає у тому, що відновлення становища, яке існувало до порушення, має наслідком свого застосування відновлення у комплексі усіх – як матеріальних, так і юридичних – характеристик правовідносин таким чином, ніби порушення суб'єктивного права особи взагалі не існувало; наслідком ж застосування реституції є відновлення тільки майнового стану суб'єкта цивільних прав внаслідок нівелювання юридичного факту укладення правочину. Виділено особливості, пов'язані із застосуванням припинення дії, що порушує право, які полягають у тому, що ключовою метою звернення до цього способу захисту цивільних прав є намір особи, суб'єктивне право якої зазнає порушення, зобов'язати порушника припинити протиправну поведінку, що у свою чергу забезпечить їй повноцінну реалізацію свого права. При цьому видається, що характер такого припинення повинен бути остаточним та постійним. У цьому проявляється основна відмінність припинення дії, що порушує право, від відновлення становища, яке існувало до порушення, основним завданням якого є ліквідація негативних наслідків, які спричинені порушенням права.

Доведено, що при застосуванні примусового виконання обов'язку в натурі відсутня альтернативність дій, які б призвели до відновлення порушеного права його носія. З цього випливає, що ключовим у механізмі відновлення суб'єктивного права при застосуванні примусового виконання обов'язку в натурі є виконання боржником конкретного, чітко визначеного зобов'язальним правовідношенням невиконаного раніше обов'язку. Натомість при відновленні становища, яке існувало до порушення, першочергове значення має саме

усунення негативних наслідків порушення, а не вчинення певної дії, при чому таке усунення може бути здійснене різними способами. Встановлено, що витребування майна з чужого незаконного володіння належить винятково до речово-правових способів захисту, адже наявність між сторонами спору зобов'язального зв'язку унеможлиблює використання віндикації та вказує на необхідність захисту порушених прав іншими способами, зокрема, шляхом визнання правочину недійсним і застосування реституції.

На відміну від віндикації, відновлення становища, яке існувало до порушення, може належати як до речово-правових, так і зобов'язальних способів захисту цивільних прав. У процесі захисту цивільних прав відновлення становища, яке існувало до порушення, і витребування майна з чужого незаконного володіння можуть застосовуватися одночасно і комплексно, переслідуючи єдину мету – відновлення порушених прав їх носія, однак механізм впливу на процес їх відновлення у кожного зі способів захисту є специфічним і передбачає зобов'язання порушника до вчинення різних за своїм змістом дій; при віндикації ця дія завжди полягає у витребуванні майна від незаконного володільця на противагу відновленню становища, що існувало до порушення, застосування якого не обмежує носія порушеного суб'єктивного права у формулюванні змісту матеріально-правових вимог (це можуть бути вимоги про зобов'язання порушника до вчинення як фактичних, так і юридичних дій), проте необхідною є їх максимальна конкретизація.

У третьому розділі *«Застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту окремих видів цивільних прав»* акцентовано увагу на особливостях застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, в таких сферах цивільних відносин, як інтелектуальна власність та корпоративні правовідносини. Насамперед акцентовано увагу на притаманності серйозних протиріч щодо застосування цього способу захисту в сфері інтелектуальної власності та корпоративній сфері.

Встановлено трирівневу структуру класифікації способів захисту прав у сфері інтелектуальної власності: 1) універсальні способи захисту цивільних прав, передбачені ст. 16 ЦК України; 2) спеціальні способи захисту, передбачені ст. 432 ЦК України; 3) способи захисту, передбачені спеціальним законодавством, що регулює відносини з приводу створення та використання конкретних об'єктів права інтелектуальної власності.

Зроблено висновок про необхідність розмежування поновлення права як спеціального способу захисту порушених авторських та суміжних прав і відновлення становища, яке існувало до порушення, з огляду на те, що: а) підставою для застосування поновлення права як способу захисту права у сфері інтелектуальної власності є його часткове або повне припинення, на відміну від відновлення становища, яке існувало до порушення, яке застосовується, коли порушене право внаслідок його порушення все ще існує; б) наслідком застосування поновлення права є повернення носію порушеного суб'єктивного права інтелектуальної власності можливості реалізовувати правомочності з цього права, які були відібрані внаслідок такого порушення; натомість основним наслідком відновлення становища, яке існувало до порушення, є вжиття комплексу заходів, спрямованих перш за все на ліквідацію негативних наслідків, причинених порушенням права інтелектуальної власності. Зважаючи на це, запропоновано внесення змін до пунктів «а», «б» ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Доведено, що особливість застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, у процесі захисту суб'єктивних прав інтелектуальної власності відображається у тому, що передумовою застосування цього способу захисту є не тільки спричинення негативних наслідків порушення суб'єктивного права, а й можливість їх усунення. У випадку неможливості усунути наслідки правопорушення слід застосовувати інші способи захисту, зокрема, здійснення публікації в засобах масової інформації про допущені порушення. При

застосуванні відновлення становища, яке існувало до порушення, не йдеться про майнове заміщення й порушеного майнового права інтелектуальної власності, адже для особи, яка звертається до суду з такою матеріально-правовою вимогою, принциповим є саме відновлення конкретного стану правовідносин у тому вигляді, в якому вони існували до порушення, наприклад, шляхом вилучення з цивільного обігу товарів, виготовлених з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів. У разі майнового заміщення порушеного права слід говорити про такий спосіб захисту, як відшкодування завданих збитків. Межам відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту прав інтелектуальної власності властиві специфічні ознаки, що відображаються у виборі способу захисту, виходячи із різновиду об'єкта інтелектуальної власності, зі специфіки порушення права, а також із наслідків, спричинених таким порушенням. У цьому знаходить свій вияв найбільш точний та конкретний рівень встановлення меж застосування способів захисту прав інтелектуальної власності, який можна іменувати індивідуальними межами.

Окремо в межах розділу акцентовано увагу на особливостях застосування досліджуваного способу захисту в сфері корпоративних відносин. Встановлено, що у випадку протиправного позбавлення особи належних їй частки чи акцій у статутному капіталі корпорації одного способу захисту недостатньо для того, щоб повноцінно відновити порушені корпоративні права, адже поряд із необхідністю повернення їх особі шляхом застосування віндикації чи визнання права власності на корпоративні права виникає потреба й в усуненні негативних наслідків порушення, наприклад, у частині скасування змін до установчих документів та державної реєстрації змін щодо складу учасників, вчинених внаслідок протиправного переоформлення права власності на корпоративні права. Зроблено висновок про неможливість ототожнення відновлення корпоративного контролю та відновлення становища, яке існувало до порушення, з огляду на те, що відновлення корпоративного контролю є комплексним спеціальним способом

захисту, що спрямований на повернення учаснику юридичної особи корпоративного типу можливості своїми рішеннями впливати на діяльність останньої шляхом відновлення права власності на протиправно відібрані від нього корпоративні права. Відновлення становища, яке існувало до порушення, у процесі відновлення корпоративного контролю не є ефективним способом захисту у разі незаконного позбавлення особи корпоративних прав, проте застосування його є доцільним у частині усунення негативних наслідків, спричинених таким позбавленням, зокрема, у частині скасування реєстраційних дій, пов'язаних із протиправним переоформленням права власності на корпоративні права.

Доведено, що переведення на особу прав та обов'язків покупця не є спеціальним різновидом відновлення становища, яке існувало до порушення, з огляду на різний механізм відновлення порушеного права. Переведення на особу прав і обов'язків покупця частки (акцій) у статутному капіталі юридичної особи корпоративного типу у своїй правозахисній здатності обмежується виключно поверненням учаснику корпорації протиправно відібраної можливості першочергово придбати частку, що відчужується іншим учасником, однак ліквідувати негативні наслідки порушення такого переважного права, пов'язані, зокрема, зі скасуванням неправомірних реєстраційних дій, за допомогою переведення на особу прав і обов'язків покупця не вбачається можливим. Натомість ефективним у цьому контексті способом захисту є відновлення становища, яке існувало до порушення. Для відновлення порушених переважних прав на купівлю частки у статутному капіталі корпорації та усунення усіх спричинених цим негативних правових наслідків найбільш доцільним вбачається одночасне застосування вищевказаних способів захисту.

Ключові слова: суб'єктивне право, способи захисту, відновлення становища, яке існувало до порушення, реституція, припинення дії, яка порушує право, примусове виконання обов'язку в натурі, віндикація, поновлення права,

корпоративний контроль, переведення прав та обов'язків покупця.

SUMMARY

Zhuk A. V. Restoration of the situation that existed before the violation as a way of protection of civil rights. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law. – The Academician F. H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kyiv, 2021.

Qualifying scientific work is a comprehensive scientific study of the restoration of the situation that existed before the violation as a way of protection of civil rights, the conditions of its application, as well as criteria for differentiation from other related ways of protection under the conditions of modern civil law reform in Ukraine. The main idea of protection in the context of the exercise of a person's subjective right is to enshrine guarantees at the level of mandatory requirements to eliminate obstacles to the exercise of this right. At the same time, the effectiveness of the protection of subjective rights primarily depends on how effective the mechanisms of legal regulation of the relations of right protection are and whether they are built on the fundamental principles of the rule of law.

Qualifying scientific work consists of three chapters divided into nine subsections, in which consideration begins with clarifying the historical stages of formation and development of civil law on the legal consolidation of the restoration of the situation that existed before the violation as a way to protect civil rights and ends with the establishment of features of its application in certain areas of civil relations.

The first chapter «General characteristics of the restoration of the situation that existed before the violation as a way of protection of civil rights» clarifies the historical aspects of the formation and development of this way of protecting subjective civil

rights and interests in domestic law. It is concluded that the understanding of the essence of the restoration of the situation that existed before the violation, from its first appearance in the provisions of Roman law to the consolidation of this way of protection of civil rights in the current legislation has undergone significant transformation due to the need to adapt Roman law to specific socio-economic relations of each historical period. It is established that in the course of historical development of civil legislation, given the need to adapt legal phenomena and institutions to the new conditions of society, *restitutio in integrum* was transformed into two independent categories – restitution and restoration of the situation that existed before the violation, which did not lose its main purpose – protection of civil rights.

As an institution of classical Roman law, the restoration of the situation that existed before the violation was borrowed by almost all codified acts of civil law in force in the historical Ukrainian lands, in particular, «Russian Truth», Lithuanian statutes, «Rights, according to which Little Russian people are at law» 1743, The Civil Code of Eastern Galicia 1797, the «Collection of Little Russian Rights» 1807, the Civil Codes of the USSR 1922 and 1963. The most detailed legal regulation of the relationship to restore the situation that existed before the violation, received in the Civil Code of Eastern Galicia 1797, which was the first in the history of Ukrainian law to consolidate the independence of the studied method of protection of civil rights.

The author's definitions of the concepts of the method of protection of civil rights are proposed (as a set of permissible actions (techniques) established by law, contract or court, which determine a special procedure (model) for implementing state-coercive measures aimed at restoring violated civil rights and interests, recognition of disputed civil rights and interests, termination of their violation, as well as prevention of such violation); a means of protecting civil rights (as a specific legal instrument used to effectively implement the model of legal influence enshrined in the content of a particular way of protecting civil rights); restoring the situation that existed before the violation (as a set of actions committed by the person or competent bodies, determine

a special procedure for the implementation of measures of state-coercive nature and aimed at restoring the factual and legal status of civil relations that existed before the violation of the person's subjective right).

The possibility of qualifying the restoration of the situation that existed before the violation, both as a general and as a special method of protection, is substantiated. The general nature of the restoration of the situation that existed before the violation is manifested in its potential ability to be a way to protect any violated civil rights. The special nature indicates that the restoration of the situation that existed before the violation is a proper and effective way to protect a particular violated civil right, taking into account the specific content of this right, the scope in which it exists and the ability to fully protect it. It is concluded that the restoration of the situation that existed before the violation belongs to the group of restorative methods of protection of civil rights, given its focus not only on stopping the violation of subjective civil right and restoring the law, but also on eliminating the negative consequences of such violation by restoring the factual and legal status of legal relations that existed before the violation of the right. The functional connection between the categories of restoration of the right and restoration of the situation is defined, which consists in the fact that the restoration of the situation that existed before the violation is a tool for returning to the person the opportunity to exercise his subjective right. Therefore, the restoration of the right and the restoration of the situation that existed before the violation should be seen as a goal and a means to achieve it. It is noted that the restoration of the situation that existed before the violation is a tool for restoring the right as an achievement of the general purpose of protection of civil rights, and a way of protection as a set of actions of the authorized person. The independent place of restoration of the situation that existed before the violation in the system of ways of protection of civil rights is substantiated.

The second chapter «Comparative legal characteristics of the restoration of the situation that existed before the violation and other ways of protection of civil rights» using the comparative legal method distinguishes the restoration of the situation that

existed before the violation from such ways of protection as restitution, termination of an act that violates the right, enforcement of duty in kind, extortion of property from someone else's illegal possession. Thus, the main criteria for distinguishing between the restoration of the situation that existed before the violation and restitution are: 1) different legal consequences of application; 2) the possibility of application in certain forms of protection; 3) grounds for application; 4) subjects of appeal for protection of violated rights; 5) protection functions. The main criteria for distinguishing between the restoration of the situation that existed before the violation and the termination of an act that violates the right are: 1) the different nature of the consequences of the application; 2) prerequisites for use; 3) various mechanisms of legal influence on the relationship for the restoration of violated rights; 4) grounds for application; 5) different limits of application of protection methods. The criteria for distinguishing between the restoration of the situation that existed before the violation and the enforcement of the duty in kind are: 1) different areas of application; 2) various legal grounds for application; 3) different specifics of the subjective composition of law enforcement relations that arise on the basis of the application of these methods of protection; 4) various forms of protection; 5) various mechanisms for restoring rights in the process of applying protection methods. The criteria for distinguishing between the restoration of the situation that existed before the violation and extortion of property from someone else's illegal possession are: 1) the specific subject of the claim; 2) belonging to the property-legal, obligatory-legal or those and those ways of protection of civil rights; 3) specific subject composition; 4) various forms of protection; 5) at vindication only the property condition of the victim is subject to restoration; restoration of the situation that existed before the violation may result in an obligation to take any legal action.

The third chapter «Application of the restoration of the situation that existed before the violation as a way of protection of certain types of civil rights» focuses on the specifics of the application of the restoration of the situation that existed before the violation in such

areas of civil relations as intellectual property and corporate legal relations. A three-level structure of classification of methods of protection of rights in the field of intellectual property is established: 1) universal methods of protection of civil rights, provided by Art. 16 of the Civil Code of Ukraine; 2) special methods of protection provided by Art. 432 of the Civil Code of Ukraine; 3) methods of protection provided by special legislation governing relations concerning the creation and use of specific objects of intellectual property rights.

It is concluded that it is necessary to distinguish between the renewal of the right as a special way to protect violated copyright and related rights and restoration of the situation that existed before the infringement, given that: a) the basis for the application of the renewal of the right as a way of protection of intellectual property rights is its partial or complete termination, in contrast to the restoration of the situation that existed before the violation, which applies when the violated right as a result of its violation still exists; b) the consequence of the application of the renewal of the right is the return to the holder of the violated subjective intellectual property right of the opportunity to exercise the powers under this right, which were taken away as a result of such violation; instead, the main consequence of restoration of the situation that existed before the violation is to take a set of measures aimed primarily at eliminating the negative consequences caused by the violation of intellectual property rights. In view of this, it is proposed to amend paragraphs «a», «b» of Part 1 of Art. 52 of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights».

It is proved that the peculiarity of the application of restoration of the situation that existed before the violation in the process of protection of subjective intellectual property rights is reflected in the fact that the prerequisite for this method of protection is not only the negative consequences of violation of subjective rights, but also the possibility of their elimination. If it is impossible to eliminate the consequences of the offense, other way of protection should be used, in particular, the publication in the media the information about violations. When applying the restoration of the situation

that existed before the violation, it is not a question of property substitution and violated intellectual property rights, because for a person who applies to the court with such a substantive legal requirement, it is essential to restore the specific state of legal relations in the form in which they existed before the infringement, for example, by withdrawing from civil circulation goods manufactured in infringement of intellectual property rights and destroying such goods. In the case of property substitution of the violated right, we should talk about such a method of protection as compensation for damages. The limits of restoration of the situation that existed before the infringement, as a way to protect intellectual property rights, have specific features, which are reflected in the choice of the ways of protection based on the type of intellectual property, the specifics of infringement, and the consequences of such infringement. This is reflected in the most accurate and specific level of establishing the limits of the application of methods of protection of intellectual property rights, which can be called individual boundaries.

Separately, within the chapter, attention is focused on the peculiarities of the application of the studied method of protection in the field of corporate relations. It is established that in case of illegal deprivation of a person's share in the authorized capital of the corporation, one method of protection is not enough to fully restore the violated corporate rights, because along with the need to return them to the person by vindication or recognition of corporate rights there is a need to eliminate the negative consequences of the violation, for example, in terms of cancellation of changes to the constituent documents and state registration of changes in the composition of participants, made as a result of illegal re-registration of ownership of corporate rights. At the same time, it was concluded that it is impossible to identify the restoration of corporate control and the restoration of the situation that existed before the violation, given that the restoration of corporate control is a comprehensive special method of protection aimed at returning to the participant of a legal entity of corporate type the opportunity to influence the activity of the latter by restoring the right of ownership to the corporate rights illegally taken from him. Restoration of the situation that existed before the violation in the

process of restoring corporate control is not an effective way to protect in case of illegal deprivation of corporate rights, but its use is appropriate to eliminate the negative consequences of such deprivation, in particular, the cancellation of registration, related to the illegal re-registration of ownership of corporate rights.

It has been proven that the transfer to the person of the rights and obligations of the buyer is not a special kind of restoration of the situation that existed before the violation, given the different mechanism of restoration of the violated right. The transfer to the person of the rights and obligations of the buyer of a share (shares) in the authorized capital of a legal entity of corporate type in capacity of right protection is limited to returning to the member of the corporation illegally taken opportunity to acquire the share alienated by another participant; however, it is not possible to eliminate the negative consequences of the violation of such a preemptive right, related, in particular, to the abolition of illegal registration actions, by transferring the rights and obligations of the buyer to the person. Instead, an effective way of protection in this context is to restore the situation that existed before the violation. In order to restore the violated pre-emptive rights to purchase a share in the authorized capital of the corporation and eliminate all the negative legal consequences caused by this, it is most appropriate to simultaneously apply the above ways of protection.

Keywords: subjective right, ways of protection of civil rights, restoration of the situation that existed before the violation, restitution, termination of an act that violates the right, enforcement of a duty in kind, extortion of property from someone else's illegal possession, restoration of right, corporate control, transfer of rights and responsibilities of the buyer.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського союзу, і прирівняні до них:

1. Andriy Zhuk. The genesis of the development of legal regulation of relations on the restoration of the situation that existed before the violation, as a way of the protection of civil rights. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 6 (Volume 2). P. 201–206.

Статті в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії “Б”:

Жук А. В. Відновлення становища, яке існувало до порушення права, як ефективний спосіб захисту: розмежування адміністративної юрисдикції від цивільної і господарської. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 3 (15).

Жук А. В. Застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту прав на об’єкти інтелектуальної власності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020. Вип. 47. Т. 2. С. 9–12.

Жук А. В. Відновлення становища, що існувало до порушення, у системі способів захисту суб’єктивних цивільних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2021 (299). № 1. С. 11–16.

Жук А. В. Застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, як способу захисту корпоративних прав. *Підприємництво, господарство і право*.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Жук А. В. Правове закріплення інституту відновлення становища, яке існувало до порушення, у Цивільному кодексі Східної Галичини 1797 р. *Право як*

ефективний суспільний регулятор : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 14–15 лютого 2020 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. С. 48–50.

Жук А. В. Критерії відмежування реституції та відновлення становища, яке існувало до порушення права як способів захисту суб'єктивних цивільних прав. *Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (приватного) права України*: матеріали ХІХ наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (м. Харків, 12 березня 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 324–326.

Жук А. В. Особливості застосування відновлення становища, яке існувало до порушення, для захисту суб'єктивних цивільних прав у сфері інтелектуальної власності. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 16–17 квітня 2021 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2021. Ч. 1. С. 74–77.